

Sanchez proti Francii, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 5. 2023 - K povinnosti politika kontrolovat a moderovat nenávistné komentáře třetích osob na jeho sociální síti

Stěžovatel: Sanchez

Žalovaný stát: Francie

Číslo stížnosti: 45581/15

Datum: 15.05.2023

Článek Úmluvy: čl. 10

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: svoboda projevu/sdělovací prostředky

Český právní řád: čl. 17, 24 Listiny základních práv a svobod
§ 356 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Významnost: 1

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRAVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 4/2023

Sanchez proti Francii, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 5. 2023

Autorský komentář

Rozsudek velkého senátu zásadním způsobem rozšiřuje odpovědnost vysoce postavených jednotlivců za chování třetích stran na jejich sociálních médiích. První vlašťovku tohoto proudu judikatury, v jejímž jádru stojí odpovědnost online zprostředkovatele, představovala věc *Delfi proti Estonsku*. Soud zde neshledal žádné porušení práva na svobodu projevu, a naopak dovedl odpovědnost online média za poškození dobré pověsti v důsledku komentářů, které pod článek přidávali čtenáři. Jedním z klíčových argumentů, které Soud ve věci *Delfi* vznesl, byla komerční povaha nakladatele – samotné médium cílilo na podnícení debaty mezi čtenáři, nad příspěvky přitom i po technické stránce mělo plnou kontrolu. Závěr velkého senátu ve věci *Delfi* byl nicméně jednoznačný, obdobná odpovědnost se nemůže dovozovat ve vztahu k jednotlivcům a veřejnosti, která sociální média užívá.

V tomto smyslu se velký senát v anotované věci *Sanchez* od svého původního názoru významně odklání. *Sanchez* totiž nyní rozsah odpovědných subjektů rozšiřuje na politiky, jelikož ti podle Soudu mají prostředky jak ovlivnit voliče, nebo je naopak motivovat k určitému jednání, a to dokonce i takovému, které bude protizákonné. Soud proto pro politiky zvedá břemeno ostražitosti a apeluje na to, aby příkládali velkou míru důležitosti tomu, co zazní na jejich osobních profilech. V tomto konkrétním případě jsou pro Soud rozhodující tři okolnosti. Zprvé, rozhodnutí otevřít svou

facebookovou zeď veřejnosti s možností komentářů má důsledky, které nelze podcenit, a právě toto rozhodnutí iniciuje odpovědnost politika za další obsah. Zadržím, úvodní komentář může iniciovat nejen dialog mezi politikem a veřejností, ale v důsledku povahy sociálních sítí může mít důsledky nad rámec obsahu a vyznění původního příspěvku. Zatřetí, politik podle Soudu selhal v povinnosti vymezit se vůči nezákonnému komentáři (přičemž Soud nereflektoval zjištění vnitrostátních soudů, že stěžovatel předmětný komentář neviděl).

Rozšíření odpovědnosti je ještě o to významnější, že společně se stěžovatelem se podařilo identifikovat a trestně stíhat i samotné autory nenávistných komentářů - nešlo tedy o situaci, v níž nebylo možné osobu, která komentáře vyslovila, identifikovat.

Nelze pochybovat o tom, že závěr rozhodnutí reaguje na aktuální vývoj a hrozbu snadného zneužití sociálních médií politiky k podněcování k násilí. Pro fungování individuálních profilů na sociálních sítích má nicméně dalekosáhlé důsledky. Jak upozorňovala intervenující média, podobný závěr může lehce vést k situacím, kdy budou politici čelit koordinovaným útokům, v jejichž důsledku potenciálně interakci přes sociální média a profily politiků výrazně omezí. Rozsudek také potenciálně mění dynamiku profilů na sociálních sítích. Již to tedy není jen provozovatel, jako Facebook, který odpovídá za bezpečnost svého prostředí, ale i jednotlivec, který nese plnou odpovědnost za svůj osobní profil. Navíc, z toho, že Soud sám přirovnává *Sancheze* k věci *Delfi*, jakož i z toho, že nereflektoval námitku stěžovatele, že jeden z klíčových rasistických komentářů vůbec neviděl, se dá vyčíst, že tato odpovědnost nijak nesouvisí s tím, zda si je jednotlivec obsahu komentářů na svém profilu vědom, či nikoliv. Politik coby osoba vysokého společenského dosahu je tak *de facto* postaven z hlediska odpovědnosti naroveň poskytovatele internetového obsahu a doplňuje triádu odpovědnosti - autor nenávistného komentáře, tvůrce obsahu (nebo poskytovatel obsahu, resp. vlastník facebookového profilu) a provozovatel online platformy.

Nad rámec úvah o zvyšování odpovědnosti politiků za obsah jejich sociálních médií stojí za to také připomenout, že důležitá část rozhodnutí se věnuje také prokázání, že komentáře lze kvalifikovat jako tzv. *hate speech*. Soud navíc poněkud překvapivě dovozuje, že kontext volební kampaně povahu komentářů nijak nezlehčuje, naopak konstatuje, že politické okolnosti zvyšují nebezpečnost nenávistných projevů, rasismu a xenofobie.

(Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, Ph.D., MSt)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel Julien Sanchez byl od roku 2014 starostou francouzského města Beaucaire a současně krajským předsedou frakce politické strany Národní sdružení (Rassemblement national, do roku 2018 nazývané Národní fronta - FN). V době rozhodných okolností projednávaného případu byl jedním z kandidátů ve francouzských parlamentních volbách. Pro svou předvolební kampaň přitom využíval i svůj veřejně přístupný účet na Facebooku, který sám spravoval. Na něm uveřejnil příspěvek mířený proti jeho protikandidátovi F. P. V reakci na tento příspěvek se objevilo zhruba 15 komentářů třetích osob, včetně S. B. a L. R. Oba se ve svých komentářích nevybíravě vyjadřovali vůči příslušníkům muslimského vyznání a projevům islámu v místním prostředí, kritizovali přítomnost stánků s kebabem, mešit, shisha barů a zahalených žen ve městě, poukazovali na údajný obchod s drogami řízený muslimy nebo na tvrzené házení kamenů na auta „bílých lidí“.

Příspěvek S. B. rovněž explicitně zmiňoval v této souvislosti Leilu T., partnerku politického konkurenta stěžovatele. Ta se následujícího dne o uveřejněných komentářích dozvěděla, a protože se cítila přímo a osobně dotčena poznámkami, které označila za „rasistické“ a které spojovaly její severoafricky znějící křestní jméno s politikou jejího partnera, podala trestní oznámení na stěžovatele i oba komentující. Teprve den poté stěžovatel uveřejnil na zdi svého facebookového účtu

zprávu, v níž žádal přispěvatele, aby „si dávali pozor na obsah [svých] komentářů“, aniž by však moderoval již uveřejněné komentáře.

Stěžovatel byl spolu s S. B. a L. R. obviněn z podněcování k nenávisti nebo násilí vůči skupině osob, zejména vůči Leile T., z důvodu jejich původu nebo příslušnosti či nepřislušnosti k určitému etniku, národu, rase nebo náboženství. Odpovědnost stěžovatele byla v tomto případě, s odkazem na judikaturní výklad dotčené vnitrostátní legislativy, založena na jeho opomenutí neprodleně jednat, aby šíření předmětných komentářů ukončil. Soud prvního stupně uzavřel, že uveřejněné komentáře jednoznačně vymezovaly skupinu obyvatel muslimské víry, ve které mohl být, vzhledem k významu a rozsahu užitých slov, vyvolán silný pocit odmítnutí a nepřátelství. Rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil i odvolací soud, který mimo jiné uvedl, že stěžovatel jako veřejně činná osoba vědomě učinil svou „zed“ na Facebooku veřejnou, čímž povolil svým přátelům, aby na ní uveřejňovali komentáře. Tímto svým dobrovolným jednáním se stal odpovědným za obsah komentářů na ní uveřejněných. Jeho postavení politika navíc vyžadovalo zvýšenou ostražitost.

V řízení před Soudem stěžovatel namítal porušení svého práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy. Toto zakládal především na skutečnosti, že použitá vnitrostátní legislativa, na jejímž základě byl odsouzen, nesplňovala kritéria dostupnosti, jednoznačnosti a předvídatelnosti, když byla jeho odpovědnost odvozována od jeho postavení „tvůrce obsahu webové stránky“, aniž by byl tento koncept explicitně v zákoně definován a aniž by byl jednoznačně upraven vztah jednotlivých aktérů, pokud jde o alokaci odpovědnosti mezi ně.

Na uvedený aspekt upozornila ve svém vyjádření rovněž česká vláda, která zdůraznila, že by Soud měl vyjasnit rozsah odpovědnosti sdílené mezi autorem obsahu, platformou sociálních médií a třetími osobami tak, aby byly pro každého z nich jeho povinnosti rozumně předvídatelné. Současně apelovala, že by neměla být přehlížena odpovědnost sociální sítě nebo platformy, aby se tak předešlo nepřiměřenému zatížení majitele účtu. V této souvislosti byla rovněž vznesena otázka rozsahu pozitivní povinnosti států v případě, že byli identifikováni autoři urážlivých výroků.

Stěžovatel dále poukázal na skutečnost, že komentáře byly vyneseny v kontextu předvolební kampaně, která klade přísnější požadavky na rovnováhu mezi ochranou pověsti a zájmem na svobodné diskusi o politických otázkách. Autocenzura nesmí eliminovat kritiku oficiální politiky nebo politické opozice. Internet poskytuje zejména komunikační řetězec zdola nahoru od občana k politikovi jako prostředek k vyjádření obav, postojů a kritiky. Rozšíření odpovědnostního režimu mediálního práva na oblast sociálních sítí proto podle stěžovatele nedostatečně reflektovalo jejich specifika.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

C. Posouzení Soudu

1. Zda došlo k zásahu

122. Mezi stranami není sporu o tom, že odsouzení stěžovatele v trestním řízení představovalo zásah do jeho práva na svobodu projevu zaručeného čl. 10 odst. 1 Úmluvy. (...)

123. Takový zásah je porušením Úmluvy, ledaže byl „stanoven zákonem“, sledoval jeden nebo více legitimních cílů uvedených v druhém odstavci čl. 10 a byl „nezbytný v demokratické společnosti“.

2. Zda byl zásah v souladu se zákonem

(a) Obecné principy

124. Soud připomíná, že výraz „stanoví zákon“ užitý ve druhém odstavci čl. 10 nevyžaduje pouze to, aby napadané opatření mělo právní základ ve vnitrostátním právu, ale týká se rovněž kvality příslušného zákona, který by měl být pro dotčenou osobu dostupný a jeho účinky předvídatelné (viz, mimo jiné, rozsudek velkého senátu ze dne 5. 4. 2022, NIT S.R.L. proti Moldavsku, č. 28470/12, bod 158; rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku, č. 931/13, bod 142; a rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09, bod 120).

125. V souvislosti s požadavkem předvídatelnosti Soud opakovaně konstatoval, že norma nemůže být považována za „zákon“ ve smyslu čl. 10 odst. 2, pokud není formulována dostatečně přesně, aby umožnila určité osobě upravit své chování. Tato osoba musí být schopna - v případě potřeby i za pomoci příslušného poučení - předvídat v míře přiměřené okolnostem důsledky, které může dané jednání vyvolat. Tyto důsledky nemusí být předvídatelné s absolutní jistotou. Zákon, který přiznává diskreční pravomoc, tedy není sám o sobě v rozporu s požadavkem předvídatelnosti, je-li rozsah diskreční pravomoci a způsob jejího výkonu uveden dostatečně jednoznačně s ohledem na legitimní cíl daného opatření, aby byla jednotlivci poskytnuta odpovídající ochrana před svévolným zásahem (viz rozsudek velkého senátu ze dne 20. 1. 2020, Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku, č. 201/17, bod 94 s dalšími odkazy). (...) Míra požadované přesnosti vnitrostátních právních předpisů, které nemohou postihnout všechny eventuality, závisí do značné míry na předmětu daného zákona, na oblasti, kterou upravuje, a na množství a postavení osob, jimž je určen (viz NIT S.R.L. proti Moldavsku, cit. výše, bod 160; Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku, cit. výše, bod 144; a Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 122).

126. Prostor pro pochybnosti ve vztahu k hraničním případům proto sám o sobě nečiní zákonné ustanovení nepředvídatelným ve své aplikaci. Ani pouhá skutečnost, že ustanovení lze vykládat více než jedním způsobem, neznamená, že nesplňuje požadavek „předvídatelnosti“ pro účely Úmluvy. (...).

127. Soud si je zároveň vědom, že musí nastat den, kdy je daná právní norma použita poprvé (viz NIT S.R.L. proti Moldavsku, cit. výše, bod 159; Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku, cit. výše, bod 97; a rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2015, Kudrevičius a ostatní proti Litvě, č. 37553/05, bod 115). Nová povaha právní otázky, která dosud nebyla řešena, zejména s ohledem na dřívější rozhodnutí, není sama o sobě neslučitelná s požadavky na dostupnost a předvídatelnost zákona, je-li přijaté řešení v souladu s jedním z možných a rozumně předvídatelných výkladů (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 1. 9. 2016, X a Y proti Francii, č. 48158/11, bod 61; rozsudek ze dne 6. 3. 2012, Huhtamäki proti Finsku, č. 54468/09, bod 51; a rozsudek ze dne 6. 10. 2011, Soros proti Francii, č. 50425/06, bod 58).

(...)

(b) Uplatnění těchto principů na projednávaný případ

129. Velký senát na úvod konstatuje, že stěžovatel byl odsouzen na základě § 23 odst. 1, § 24 odst. 8 zákona ze dne 29. 7. 1881 a § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982. Stejně jako senát (viz bod 71 rozsudku senátu) opakuje, že odsouzení podle § 23 a § 24 zákona ze dne 29. 7. 1881 splňuje požadavek předvídatelnosti zákona pro účely čl. 10 Úmluvy (...).

132. Stěžovatel (...) kromě toho, že tvrdil, že pojem tvůrce nebyl v zákoně definován pro použití v souvislosti se sociálními sítěmi, namítal, že použití § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982 o audiovizuální komunikaci a jeho odsouzení jako tvůrce nebylo předvídatelné (...).

134. Soud v první řadě konstatuje, že definice „tvůrce“ ve smyslu zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982

vyplývá z ustálené rozhodovací praxe Kasačního soudu, kterou následně podpořila Ústavní rada (...), a to jasně a jednoznačně. Soud má tudíž za to, že v této souvislosti nevzniká žádná otázka zákonnosti zásahu.

136. Soud zdůrazňuje, že je důležité jasně a přesně vymezit rozsah trestných činů týkajících se projevů, které podněcují, podporují nebo ospravedlňují násilí, a že je třeba příslušná ustanovení trestního práva vykládat striktně. Dále poukazuje na doporučení Výboru ministrů, které zdůrazňuje skutečnost, že povinnosti a pravidla odpovědnosti uložená internetovým zprostředkovatelům by měla být „transparentní, jasná a předvídatelná“ (...). Je důležité, aby Vysoké smluvní strany měly toto na paměti při změně stávajících předpisů nebo při přijímání nových norem, jakmile technologie jako internet pokročí.

137. Soud připomíná, že režim „kaskádovité“ odpovědnosti, jehož cílem je vyřešit pro potenciální oběť trestného činu problém anonymity autora, byl Kasačním soudem aprobován v jeho judikatuře od roku 2010 (...).

138. V projednávaném případě byli autoři nejen identifikováni, ale také stíháni společně se stěžovatelem a odsouzeni jako jeho spolupachatelé. V této souvislosti Soud poznamenává, že již před odsouzením stěžovatele připouštěla judikatura Kasačního soudu možnost, aby v případech trestných činů spáchaných podle tiskových předpisů na základě výroků jasně identifikovaných třetích osob přicházela v úvahu odpovědnost samotného tvůrce obsahu webové stránky. Zásada autonomie řízení, která byla uplatněna (...) Kasačním soudem ve vztahu k různým situacím (...), se uplatní, aniž by byl dotčen režim „kaskádovité“ odpovědnosti (...), který je určen pro jiný scénář, a sice pro případy, kdy z různých důvodů nelze zahájit řízení proti autorovi urážlivého sdělení. [...]

140. Konečně, pokud jde o otázku, od jakého okamžiku se má za to, že tvůrce věděl o protiprávních komentářích, Soud konstatuje, že § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982 skutečně mlčí (...) a ponechává tuto otázku k posouzení příslušným vnitrostátním soudům případ od případu. Vnitrostátní právo navíc v rozhodné době nevyžadovalo žádné předchozí oznámení oběti vůči tvůrci, na rozdíl od pravidla, které se tehdy vztahovalo na „provozovatele“ („hosts“), jako je Facebook (...). Soud znovu zdůrazňuje, že není jeho úkolem vyjadřovat se k vhodnosti metod zvolených zákonodárcem žalovaného státu k regulaci dané oblasti (viz výše bod 128). Neexistence systému předchozího oznámení tvůrci proto nemůže sama o sobě vyvolat obtíže, pokud jde o otázku zákonnosti zásahu, a to bez ohledu na případné rozdíly ve vztahu k režimu, který se může vztahovat na provozovatele (...). Soud dále připomíná, že v případech, kdy komentáře uživatelů mají podobu nenávistných projevů (*tzv. hate speech - pozn. autora*), mohou práva a zájmy druhých a společnosti jako celku opravňovat smluvní státy k uložení odpovědnosti příslušným internetovým zpravodajským portálům, aniž by to bylo v rozporu s čl. 10 Úmluvy, pokud nepřijmou opatření k neprodlenému odstranění zjevně protiprávních komentářů, a to i bez oznámení ze strany údajné oběti nebo třetích osob (viz Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 159). Ačkoli situaci stěžovatele nelze srovnávat se situací internetového zpravodajského portálu (viz bod 180 níže), Soud neshledává důvod rozhodnout v tomto případě jinak. Situace, která vyžaduje soudní výklad zásad obsažených v zákoně, sama o sobě nutně neporušuje požadavek, aby byl zákon formulován dostatečně přesně, neboť úloha rozhodování svěřená soudům slouží právě k rozptýlení přetrvávajících výkladových pochybností (viz body 126 a násl. výše).

141. Otázka odpovědnosti majitele účtu na Facebooku, v projednávaném případě politika během volební kampaně, za výroky uveřejněné na jeho „zdi“, zejména v politickém a volebním kontextu, v rozhodné době ještě nebyla řešena žádnou konkrétní judikaturou. Jak však již Soud zdůraznil, prostor pro pochybnosti o důsledcích použití zákona v hraničních případech sám o sobě neznamena, že jeho použití nespĺňuje požadavek předvídatelnosti (viz bod 126 výše), a ani skutečnost, že se jednalo o první případ svého druhu, nečiní výklad zákona nepředvídatelným (viz bod 127 výše). Nová

povaha právní otázky nastolené v této věci nebyla sama o sobě neslučitelná s požadavky na dostupnost a předvídatelnost zákona. Navíc, jak správně poznamenal senát (viz body 69 a 72 jeho rozsudku), stěžovatel, ačkoli byl v řízení před Státní radou (*Conseil d'État*) a u Kasačního soudu zastoupen advokátem, tuto námitku ve své kasační stížnosti neuplatnil, čímž dal najevo, že neměl v úmyslu zpochybnit před vnitrostátními soudy kvalitu právního základu řízení, které proti němu bylo vedeno. V každém případě Soud konstatuje, že stěžovatel nedoložil své tvrzení, že výklad vnitrostátních soudů byl svévolný nebo zjevně nepřiměřený (viz body 127 a 128 výše). Naopak, s ohledem na výše uvedené se jednalo o jeden z možných a rozumně předvídatelných výkladů.

142. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy Soud konstatuje, že § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982 byl pro účely čl. 10 Úmluvy formulován dostatečně přesně, aby umožnil stěžovateli přizpůsobit své chování okolnostem tohoto případu.

3. Zda zásah sledoval legitimní cíl

143. Stěžovatel nesouhlasil s tím, že jeho odsouzení v trestním řízení sledovalo legitimní cíl, když tvrdil, že § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982 byl zamýšlen jako nástroj pro zahájení řízení proti tvůrci pouze v případech, kdy nemohlo být zahájeno proti vydavateli a autorům.

144. Soud v této souvislosti odkazuje na své závěry o zákonnosti zásahu (viz body 135–139 výše) a konstatuje, že s ohledem na odůvodnění odsouzení stěžovatele vnitrostátními soudy (...) není pochyb o tom, že zásah sledoval nejen legitimní cíl ochrany pověsti nebo práv druhých, ale také cíl předcházení nepokojům a trestné činnosti (srov. rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2015, *Perinçek proti Švýcarsku*, č. 27510/08, bod 153).

4. Zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti

(a) Obecné principy

(i) Svoboda projevu

145. Obecné principy vztahující se k otázce, zda je konkrétní zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, jsou v judikatuře Soudu ustáleny a lze je shrnout následovně (viz, mimo jiné, výše citované rozsudky *NIT S.R.L. proti Moldavsku*, bod 177; *Perinçek proti Švýcarsku*, body 196–197; a *Delfi AS proti Estonsku*, bod 131):

„(i) Svoboda projevu představuje jeden z nejvýznamnějších základů demokratické společnosti a jednu ze základních podmínek jejího pokroku a seberealizace každého jednotlivce. S výhradou čl. 10 odst. 2 se vztahuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou přijímány příznivě nebo považovány za nezávadné či nepodstatné, ale i na ty, které urážejí, šokují nebo znepokojují. (...).

(ii) Přídavné jméno „nezbytný“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 předpokládá existenci „naléhavé společenské potřeby“. Smluvní státy mají při posuzování existence takové potřeby určitý prostor pro uvážení (...).

(iii) Úkolem Soudu při výkonu jeho kontrolní pravomoci není nahradit příslušné vnitrostátní orgány, ale spíše přezkoumat podle čl. 10 rozhodnutí, která tyto orgány vydaly na základě své diskreční pravomoci. (...) Soud musí posoudit namítaný zásah ve světle případu jako celku a určit, zda byl „přiměřený sledovanému legitimnímu cíli“ a zda důvody, které vnitrostátní orgány uvedly k jeho zdůvodnění, jsou „relevantní a dostatečné“. (...)

(ii) Diskuse v oblasti politiky

(α) Ochrana politické diskuse

146. Článek 10 odst. 2 Úmluvy poskytuje jen malý prostor pro omezení svobody projevu v oblasti politických projevů (viz výše citovaný rozsudek NIT S.R.L. proti Moldavsku, bod 178; rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 1999, Sürek proti Turecku (č. 1), č. 26682/95, bod 61; a rozsudek ze dne 11. 5. 2010, Fleury proti Francii, č. 29784/06, bod 43). Podpora svobodné politické diskuse je velmi důležitým aspektem demokratické společnosti a Soud přikládá svobodě projevu v kontextu takové diskuse nejvyšší význam (viz rozsudek ze dne 12. 7. 2001, Feldek proti Slovensku, č. 29032/95, bod 83). (...).

147. Svoboda projevu je obzvláště důležitá pro zvoleného zástupce lidu, politické strany a jejich aktivní členy, a proto zásah do svobody projevu člena opozice, který zastupuje své voliče, upozorňuje na jejich problémy a hájí jejich zájmy, vyžaduje nejprísnější kontrolu ze strany Soudu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 22. 12. 2020, Selahattin Demirtaş proti Turecku (č. 2), č. 14305/17, bod 242; rozsudek velkého senátu ze dne 17. 5. 2016, Karácsony a ostatní proti Maďarsku, č. 42461/13 a 44357/13, bod 137; rozsudek ze dne 15. 3. 2011, Otegi Mondragon proti Španělsku, č. 2034/07, bod 50; a rozsudek ze dne 16. 7. 2009, Féret proti Belgii, č. 15615/07, bod 65).

(β) Existence odpovědnosti a nepřekročitelné meze

148. Ačkoli politické projevy vyžadují zvýšenou úroveň ochrany, svoboda politické diskuse není absolutní povahy. Smluvní stát ji může podrobit určitým „omezením“ nebo „sankcím“, ale je na Soudu, aby vydal konečné rozhodnutí o slučitelnosti takových opatření se svobodou projevu zakotvenou v čl. 10 (viz Selahattin Demirtaş proti Turecku, cit. výše, bod 245; Féret proti Belgii, cit. výše, bod 63; a rozsudek ze dne 23. 4. 1992, Castells proti Španělsku, č. 11798/85, bod 46).

149. Jelikož tolerance a respektování rovné důstojnosti všech lidí představují základy demokratické a pluralitní společnosti, vyplývá z toho, že v některých demokratických společnostech lze v zásadě považovat za nezbytné postihovat nebo dokonce zabránit všem formám projevů, které šíří, podporují, propagují nebo ospravedlňují nenávist založenou na nesnášenlivosti (včetně náboženské nesnášenlivosti), za předpokladu, že veškeré stanovené „formality“, „podmínky“, „omezení“ nebo „sankce“ jsou přiměřené sledovanému legitimnímu cíli (viz Féret proti Belgii, cit. výše, bod 64). Avšak zatímco každý jednotlivec, který se účastní veřejné debaty obecného zájmu, nesmí překročit určité meze, zejména s ohledem na úctu k pověsti a právům druhých, určitá míra nadsázky nebo dokonce provokace je přípustná (viz Fleury proti Francii, cit. výše, bod 45, a Willem proti Francii, cit. výše, bod 33).

150. Kromě toho mají politické osobnosti také povinnosti a odpovědnost. Soud proto shledal, že je zásadní, aby se politici při veřejném vyjadřování vyhýbali výroky, které by mohly podněcovat nesnášenlivost (viz rozsudek ze dne 6. 7. 2006, Erbakan proti Turecku, č. 59405/00, bod 64), a že by také měli obzvláště pečlivě hájit demokracii a její zásady, zatímco jejich konečným cílem je vládnout (viz Féret proti Belgii, cit. výše, bod 75). Zejména podpora vyčleňování cizinců představuje zásadní útok na individuální práva a všichni – včetně politiků – by měli být při projednávání takových záležitostí obzvláště obezřetní (tamtéž). V důsledku toho výroky, které jsou způsobilé vyvolat pocit odmítnutí a nepřátelství vůči určité komunitě, nespádají pod ochranu zaručenou čl. 10 (viz rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 28. 2. 2017, Le Pen proti Francii, č. 45416/16, body 34 a následující).

151. Tato odpovědnost samozřejmě nevyklučuje diskusi o ožehavých nebo citlivých otázkách, ale je třeba mít na paměti, že politické strany mají právo hájit své názory na veřejnosti, i když některé z nich mohou část obyvatelstva urazit, šokovat nebo znepokojit. Mohou tedy navrhnout řešení problémů spojených s přistěhovalectvím, ale musí se přitom vyvarovat obhajoby rasové diskriminace a uchylování se ke štvavým nebo ponižujícím výroky či postojům, neboť takové jednání by mohlo vyvolat reakce veřejnosti, které by byly na újmu pokojnému společenskému klimatu a mohly by

podrývat důvěru v demokratické instituce (viz Féret proti Belgii, cit. výše, bod 77).

(γ) Kontext voleb

152. V kontextu volební kampaně může být určitá živelnost komentáře tolerována více než za jiných okolností (viz rozsudek ze dne 22. 11. 2007, Desjardin proti Francii, č. 22567/03, bod 48; a rozsudek ze dne 11. 4. 2006, Brasilier proti Francii, č. 71343/01, bod 42). Jednou z hlavních charakteristik demokracie je právě jí poskytnutá možnost řešit problémy prostřednictvím veřejné diskuse (viz rozsudek ze dne 21. 9. 2021, Dareskizb Ltd. proti Arménii, č. 61737/08, bod 77). Obecně řečeno, během volební kampaně přispívá diskuse kandidátů a jejich programů k právu veřejnosti přijímat informace a posiluje schopnost voličů učinit informovanou volbu mezi kandidáty (viz rozsudek ze dne 21. 2. 2017, Orlovskaya Iskra proti Rusku, č. 42911/08, bod 130).

153. Navíc, ačkoli by politické strany měly požívat v souvislosti s volbami široké svobody projevu, aby se pokusily přesvědčit své voliče, v případě rasistických nebo xenofobních projevů takový kontext přispívá k rozdmýchávání nenávisti a nesnášenlivosti, neboť postoje kandidátů se nevyhnutelně přitvrdí a hesla nebo slogany se stanou významnějšími než rozumné argumenty. Dopad rasistického a xenofobního diskurzu je pak větší a škodlivější (viz Féret proti Belgii, cit. výše, bod 76).

(iii) Nenávistné projevy

154. V rozsudku Perinçek proti Švýcarsku (cit. výše, body 204–208) Soud zopakoval platné zásady vztahující se k výzvám k násilí a nenávistným projevům, jak je shrnul ve svém rozsudku Erkizia Almandoz proti Španělsku (rozsudek ze dne 22. 6. 2021, č. 5869/17, body 40 a 41):

„40. Pro účely identifikace nenávistných projevů existuje určitý počet faktorů, které je třeba vzít v úvahu a které byly shrnuty např. v rozsudku Perinçek proti Švýcarsku (cit. výše, body 204–207 s tam uvedenými odkazy):

(i) Otázka, zda byly výroky proneseny na pozadí vypjaté politické nebo sociální situace. Existence takového pozadí obecně vedla Soud k akceptaci určité formy zásahu do takových výroků jako oprávněné.

(ii) Otázka, zda lze výroky při správném výkladu a posouzení v jejich bezprostředním nebo obecnějším kontextu považovat za přímou nebo nepřímou výzvu k násilí nebo za ospravedlnění násilí, nenávisti nebo nesnášenlivosti. Při posuzování této otázky byl Soud obzvláště citlivý na paušální výroky napadající nebo vrhající negativní světlo na celé etnické, náboženské nebo jiné skupiny.

(iii) Soud rovněž věnoval pozornost způsobu, jakým byly výroky proneseny, a jejich schopnosti – přímé či nepřímé – vést ke škodlivým důsledkům.

41. V kontextu výše uvedených případů rozhodovala o výsledku věci spíše souhra různých faktorů než kterýkoli z nich izolovaně. Přístup Soudu k tomuto typu případů lze tedy označit za vysoce kontextově specifický (viz Perinçek proti Švýcarsku, cit. výše, bod 208).“

155. Navíc, jak Soud zdůraznil ve svém rozsudku Féret proti Belgii (cit. výše, bod 73 – viz také rozsudek ze dne 11. 2. 2020, Atamančuk proti Rusku, č. 4493/11, bod 52), kde skutkové okolnosti nastaly v politickém kontextu a konkrétně v kontextu volební kampaně:

„... podněcování k nenávisti nevyžaduje nutně výzvu ke konkrétním aktům násilí nebo jiným činům. Útoky na osoby spáchané urážením, zesměšňováním nebo pomlouváním určitých částí obyvatelstva nebo jejich specifických skupin nebo podněcování k diskriminaci, jak tomu bylo v tomto případě, postačí k tomu, aby se příslušné orgány snažily potírat takové rasistické projevy v reakci na svobodu projevu, která byla vykonávána nezodpovědným způsobem a poškozuje důstojnost nebo dokonce bezpečnost těchto stran nebo skupin (...) Politické projevy, které vyvolávají nenávist na základě náboženských, etnických nebo kulturních předsudků,

představují hrozbu pro sociální smír a politickou stabilitu v demokratických státech (...)“

156. Otázka výroků namířených proti určitým skupinám z důvodu jejich původu nebo náboženství není ničím novým (viz zejména výše citované rozhodnutí o přijatelnosti Le Pen proti Francii, č. 18788/09, a rozsudek Soulas a ostatní proti Francii, bod 36 a násl.). V případě, že dotčené výroky podněcují k násilí vůči jednotlivci, úřední osobě nebo části obyvatelstva, požívají státní orgány širší prostor pro uvážení při posuzování „nezbytnosti“ zásahu do práva na svobodu projevu (viz, mimo jiné, Sürek proti Turecku (č. 1), cit. výše, bod 61, a tam citované odkazy). Kromě toho projevy, jejichž cílem je šířit, podněcovat nebo ospravedlňovat nenávisť založenou na nesnášenlivosti, včetně náboženské nesnášenlivosti, nepožívají ochrany poskytnuté čl. 10 Úmluvy (viz rozsudek ze dne 25. 10. 2018, E.S. proti Rakousku, č. 38450/12, bod 43).

157. V rozsudku Soulas proti Francii (cit. výše, bod 42) Soud zopakoval jedno z poučení z rozsudku Jersild proti Dánsku (rozsudek velkého senátu ze dne 23. 9. 1994, č. 15890/89, bod 30), a sice že je nanejvýš důležité bojovat proti rasové diskriminaci ve všech jejích formách a projevech. Soud navíc důsledně zastává názor, že různé stupně problémů, kterým mohou státy čelit v souvislosti s imigrační a integrační politikou, vyžadují, aby jim byl poskytnut dostatečně široký prostor pro uvážení, na základě kterého mohou posoudit existenci a míru nezbytnosti takového zásahu (viz výše citované rozhodnutí o přijatelnosti Le Pen proti Francii a rozsudek Soulas proti Francii, bod 38). Nenávistné projevy nejsou vždy otevřeně prezentovány jako nenávistné projevy. Mohou mít různé podoby, a to nejen prostřednictvím zjevně agresivních a urážlivých výroků, které záměrně podřívají hodnoty tolerance, sociálního smíru a nediskriminace (což může vést k aplikaci čl. 17 Úmluvy – viz, mimo jiné, rozsudek ze dne 8. 10. 2020, Ayoub a ostatní proti Francii, č. 77400/14 a 2 další, a četné odkazy tam citované v bodech 92–101), ale také implicitní výroky, které, i když jsou vyjádřeny obezřetně nebo v hypotetické formě (viz rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 16. 1. 2018, Smajić proti Bosně a Hercegovině, č. 48657/16), se ukazují jako stejně nenávistné.

(iv) Internet a sociální média

(α) Obecné principy

158. Internet se stal jedním z hlavních prostředků, jehož prostřednictvím jednotlivci vykonávají své právo na svobodu projevu. Poskytuje nezbytné nástroje pro účast na aktivitách a diskusích týkajících se politických otázek a otázek obecného zájmu (viz rozsudek ze dne 23. 6. 2020, Vladimir Kharitonov proti Rusku, č. 10795/14, bod 33; a rozsudek ze dne 15. 6. 2021, Melike proti Turecku, č. 35786/19, bod 44).

159. Možnost vyjadřování uživatelů na internetu poskytuje bezprecedentní platformu pro výkon svobody projevu (viz Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 110; rozsudek ze dne 10. 3. 2009, Times Newspapers Ltd proti Spojenému království (č. 1 a 2), č. 3002/03 a 23676/03, bod 27; a rozsudek ze dne 18. 12. 2012, Ahmet Yildirim proti Turecku, č. 3111/10, bod 48). Vzhledem k významné úloze, kterou internet hraje při usnadňování přístupu veřejnosti ke zprávám a obecně při usnadňování šíření informací (viz Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 133), lze funkci blogerů a populárních uživatelů sociálních médií přirovnat k funkci „veřejného hlídacího psa“, pokud se jedná o ochranu poskytovanou čl. 10 (viz rozsudek velkého senátu ze dne 8. 11. 2016, Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku, č. 18030/11, bod 168).

160. Jak Soud již dříve poznamenal, internet podpořil „vznik občanské žurnalistiky“, kdy se politický obsah, který tradiční média často přehlížejí, šíří prostřednictvím webových stránek mezi velkým počtem uživatelů, kteří si pak mohou tyto informace zobrazit, sdílet je a komentovat (viz rozsudek ze dne 1. 12. 2015, Cengiz a ostatní proti Turecku, č. 48226/10 a 14027/11, bod 52). Obecně lze říci, že využívání nových technologií, zejména v politické oblasti, je dnes běžné, ať už jde o internet nebo

mobilní aplikaci, „kterou [politická strana] zavedla pro voliče, aby mohli předávat své politické názory“, „ale také předávat politické poselství“; jinými slovy, mobilní aplikace se může stát nástrojem „umožňujícím [voličům] uplatnit jejich právo na svobodu projevu“ (viz Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku, cit. výše, body 88 a 89).

161. Nicméně přínosy tohoto informačního nástroje, elektronické sítě sloužící miliardám uživatelů po celém světě (viz rozsudek ze dne 5. 5. 2011, Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině, č. 33014/05, bod 63), s sebou nesou i určitá rizika: internet je informační a komunikační nástroj, který se významně liší od tištěných médií, zejména pokud jde o schopnost uchovávat a přenášet informace, a riziko újmy, kterou obsah a komunikace na internetu představují pro výkon a požívání lidských práv a svobod, zejména práva na respektování soukromého života, je jistě vyšší než riziko, které představuje tisk (viz výše citované rozhodnutí o přijatelnosti Bonnet proti Francii, bod 43; rozsudek ze dne 14. 1. 2021, Sociétés éditrices de Mediapart a ostatní proti Francii, č. 281/15 a 34445/15, bod 88; rozsudek ze dne 28. 6. 2018, M.L. a W.W. proti Německu, č. 60798/10 a 65599/10, bod 91; rozsudek ze dne 7. 6. 2016, Cicad proti Švýcarsku, č. 17676/09, bod 59; a Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině, cit. výše, bod 63).

162. Pomlouvačné a jiné druhy zjevně protiprávních projevů, včetně nenávistných projevů a projevů podněcujících k násilí, se mohou šířit jako nikdy předtím, po celém světě, během několika sekund a někdy zůstávají dostupné online po dlouhou dobu (viz rozsudek ze dne 28. 8. 2018, Savva Terentyev proti Rusku, č. 10692/09, bod 79; a rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 18. 5. 2021, Savci Çengel proti Turecku, č. 30697/19, bod 35). S ohledem na potřebu chránit hodnoty, na nichž je Úmluva založena, a s ohledem na to, že práva podle čl. 10 a 8 Úmluvy si zaslouží stejný respekt, je třeba nalézt rovnováhu, která zachová podstatu obou práv. Ačkoli Soud uznává, že internet může přinášet významné výhody při výkonu svobody projevu, dovodil rovněž, že je třeba v zásadě zachovat možnost vyvození odpovědnosti za pomlouvačné nebo jiné druhy protiprávních projevů, které představují účinný prostředek nápravy porušení osobnostních práv (viz Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 110).

(β) Odpovědnost za komentáře třetích osob na internetu

163. Právě v rozsudku Delfi AS proti Estonsku (cit. výše, bod 111) byl Soud poprvé konfrontován se stížností v rozvíjející se oblasti technologických inovací, kterou je internet. Tento případ se týkal odpovědnosti – výlučně občanskoprávní – společnosti, která vlastnila významný internetový zpravodajský portál, z důvodu protiprávních komentářů uveřejněných třetími osobami po vydání článku na tomto portálu. V uvedené věci Soud za účelem posouzení otázky, zda rozhodnutí vnitrostátních soudů, kterými byla stěžovatelka uznána odpovědnou za komentáře třetích osob, porušují její svobodu projevu, vycházel z následujících kritérií: zaprvé z kontextu komentářů; zadruhé z opatření, která stěžovatelka přijala za účelem předcházení hanlivým komentářům nebo jejich odstranění; zatřetí z odpovědnosti skutečných autorů komentářů jako alternativy k odpovědnosti stěžovatelky; a začtvrté z důsledků vnitrostátního řízení pro stěžovatelku (tamtéž, body 142 a 143; pro aplikaci těchto kritérií v jiném kontextu viz také rozsudek ze dne 2. 2. 2016, Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, č. 22947/13, body 69 a 70).

164. Vzhledem ke zvláštní povaze internetu se „povinnosti a odpovědnost“, které mají vyplývat zpravodajskému portálu pro účely čl. 10, mohou do určité míry lišit od povinností a odpovědnosti tradičního vydavatele, pokud jde o obsah uveřejňovaný třetí osobou (viz výše citované rozsudky Delfi AS proti Estonsku, bod 113; a Orlovskaya Iskra proti Rusku, bod 109).

165. Na základě výše uvedených kritérií Soud shledal, že vnitrostátní rozsudek přiznávající odškodnění vůči internetovému zpravodajskému portálu za urážlivé komentáře uveřejněné na jeho internetových stránkách anonymními třetími osobami byl v souladu s čl. 10 Úmluvy oprávněný, a to

zejména s ohledem na extrémní povahu dotčených komentářů, které představovaly nenávistné projevy a projevy podněcující k násilí (viz Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 162).

166. V případě komentáře uveřejněného na blogu spolku je rovněž důležité zkoumat velikost subjektu a to, zda vykonává výdělečnou činnost, aby bylo možné posoudit pravděpodobnost, že by přilákal velké množství komentářů nebo byl široce čten (viz rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 7. 2. 2017, Pihl proti Švédsku, č. 74742/14, bod 31; srovnej Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, body 115 a 116). Při nalézání spravedlivé rovnováhy mezi právem jednotlivce na respektování jeho soukromého života podle čl. 8 a právem na svobodu projevu podle čl. 10 bude třeba vzít v úvahu povahu komentáře, aby se zjistilo, zda představoval nenávistný projev nebo podněcování k násilí, spolu s kroky, které byly podniknuty po žádosti o jeho odstranění ze strany osoby, na kterou byly napadené výroky zaměřeny (viz Pihl proti Švédsku, cit. výše, bod 37; a Magyar Tartalomszolgálatok Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, cit. výše, body 76 a 80–83).

(b) Aplikace těchto principů na projednávaný případ

167. Velký senát poznamenává, že senát ve svém rozsudku představil následující přístup, na němž navrhl založit své odůvodnění:

„79. Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy uznaly stěžovatele vinným z trestného činu podněcování k nenávisti nebo násilí proti skupině osob obecně a proti osobě L. T. konkrétně, a to z důvodu jejího původu nebo skutečnosti, že přísluší nebo nepřísluší k určité etnické skupině, národu, rase nebo náboženství (...)

80. Ve světle odůvodnění vnitrostátních soudů musí Soud v souladu se svou ustálenou judikaturou přezkoumat, zda se jejich závěr o odpovědnosti stěžovatele zakládal na relevantních a dostatečných důvodech ve světle konkrétních okolností případu (viz ve vztah k velkému internetovému zpravodajskému portálu Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 142). Při tomto posouzení a při posuzování přiměřenosti uložené sankce vezme v úvahu kontext komentářů, kroky podniknuté stěžovatelem k odstranění komentářů po jejich uveřejnění, možnost činit odpovědnými autory komentářů namísto stěžovatele a konečně důsledky vnitrostátního řízení pro stěžovatele (viz, mimo jiné, Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, body 142 a 143, a rozsudek ze dne 4. 6. 2020, Jezior proti Polsku, č. 31955/11, bod 53).“

168. Velký senát neshledává důvod se od tohoto přístupu odchýlit a bude se jím řídit i při svém přezkumu této věci.

(i) Kontext dotčených komentářů

(α) Povaha napadených komentářů

169. S odkazem na svůj přehled judikatury k této otázce (viz body 154–157 výše) Soud nejprve poznamenává, že neexistuje žádná univerzální definice „nenávistných projevů“ (...).

170. Soud dále připomíná, že se tento případ týká uveřejnění několika sporných komentářů dvěma různými autory. První komentář uveřejnil S. B., který se vyjadřoval o „Leille“ [sic] a „Franckovi“ (...). Soud poznamenává, že Leila T., partnerka F. P., se domnívala, že tento komentář byl namířen proti ní osobně. Ostatní tři komentáře byly uveřejněny jediným autorem, L. R.

171. Soud považuje za nezbytné přezkoumat obsah dotčených komentářů, zejména ve světle odůvodnění vnitrostátních soudů.

172. V této souvislosti je nejprve třeba poznamenat, že trestní soud ve svém rozsudku ze dne 28. 2. 2013 nejprve konstatoval, že komentáře „přesně“ vymezily konkrétní skupinu osob, konkrétně muslimy, a to za použití výrazů jako „UMP a PS (zkratky názvů politických stran – pozn. autora) jsou spojenci muslimů“ nebo „obchod s drogami řízený muslimy“, ale také ve spojení se slovy jako

„kebab“, „mešita“, „šaría“, „shisha bary“ a „halal ekonomický vývoj“ (...). Soud se s tímto názorem ztotožňuje a dodává, že slova „zahalené ženy“ z komentáře L. R. rovněž jasně označují muslimy (...).

173. Soud dále podotýká, že skupina tvořená muslimy je také jednoznačně asociována, a to vzhledem k formulaci komentářů, s objektivně urážlivými a zraňujícími výrazy. To je případ odkazů (...) na „prodejny kebabu“, „mešitu“ nebo „dealery a prostitutky, [které] vládnou“, a je to patrné i z dalších pasáží, konkrétně „více obchodů s drogami“, „lůza prodává celý den drogy“, „kamery jsou házeny na auta patřící bílým lidem“ (...). Podle Soudu je tato asociace ještě zřetelnější tam, kde je zmíněno „obchodování s drogami provozované muslimy“ (...); velmi výmluvná volba slov podtrhuje zamýšlenou asimilaci mezi skupinou - branou jako celek na základě jejího náboženství - a kriminalitou.

174. Pokud jde o výroky L. R., stěžovatel před Soudem tvrdil, že nepřekročily přípustné meze svobody projevu v oblasti politických projevů, a dodal, že napadené výroky odrážely politický manifest jeho strany, který nikdy nebyl zakázán (...).

175. Soud uznává, že tyto komentáře byly učiněny ve velmi specifickém kontextu, neboť je pronesl občan, který si v předvolebním období a na facebookové „zdi“ kandidáta, jehož myšlenky podporoval a pro kterého pracoval jako asistent kampaně (...), stěžoval na místní situaci způsobem, od kterého se stěžovatel nedistancoval (...). Soud navíc připouští, že tyto komentáře odrážely snahu stěžovat si na určité místní potíže, nebo dokonce na určitou míru sociální tísně, která by mohla vyžadovat politickou reakci, zejména z důvodu trestných činů údajně páchaných vůči části obyvatelstva. Nezpochybňuje ani skutečnost, že je třeba zohlednit specifika stylu komunikace na některých internetových portálech, kde jsou komentáře běžně pronášeny, jako v projednávaném případě, běžným konverzačním jazykem nebo dokonce v hovorovém či vulgárním jazyce (viz Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, cit. výše, bod 77).

176. Je nicméně třeba říci, že v kontextu voleb je dopad rasistických a xenofobních projevů větší a škodlivější, jak již Soud zdůraznil (viz bod 153 výše). To platí zejména za okolností projednávané věci, kdy bylo politické a společenské klima neklidné, zejména na místní úrovni, se „zřetelným napětím uvnitř obyvatelstva, které bylo patrné zejména z předmětných výroků, ale také mezi protagonisty“, tedy stěžovatelem a F. P., který byl jeho politickým protivníkem, jak výstižně zdůraznil senát (viz bod 91 jeho rozsudku). Při jejich výkladu a posouzení v bezprostředním kontextu s přihlédnutím k tomu, že komentáře byly uveřejněny na „zdi“ politika na Facebooku během volební kampaně, totiž skutečně představovaly nenávistné projevy, a to s ohledem na jejich obsah a celkový tón, spolu s hrubostí a vulgaritou některých použitých výrazů. Dosah těchto výroků a komentářů se navíc neomezoval pouze na členy a příznivce strany; z reakce Leily T. je patrné, že se naopak šířily i mimo úzce stranickou čtenářskou obec.

177. S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že napadené komentáře, které S. B. a L. R. uveřejnili na facebookové „zdi“ stěžovatele, byly zjevně protiprávní.

178. Konečně úvaha, že komentáře byly v souladu s manifestem jeho strany, jak tvrdil stěžovatel, není podstatná. Soud opakuje, že ačkoli mají politické strany právo hájit své názory na veřejnosti, i když některé z nich mohou část obyvatelstva urazit, šokovat nebo znepokojit, zejména pokud navrhují řešení problémů spojených s přistěhovalectvím, musí se přitom vyvarovat obhajoby rasové diskriminace nebo uchylování se ke štvavým či ponižujícím výrokům nebo postojům, neboť takové jednání by mohlo vyvolat u členů veřejnosti reakce, které by byly na újmu pokojnému společenskému klimatu a mohly by podryvat důvěru v demokratické instituce (viz Féret proti Belgii, cit. výše, bod 77).

(β) Politický kontext a zvláštní odpovědnost stěžovatele za komentáře uveřejněné třetími

osobami

179. V rozsudku Delfi AS proti Estonsku (cit. výše) Soud při vymezení rozsahu svého přezkumu uvedl, že se jedná o „velký profesionálně spravovaný internetový zpravodajský portál provozovaný na komerčním základě“ (tamtéž, bod 115). Ze svého přezkumu však vyloučil „jiná fóra na internetu, kde mohou být šířeny komentáře třetích osob“, zejména „platformu sociálních médií, kde poskytovatel platformy nenabízí žádný obsah a kde poskytovatelem obsahu může být soukromá osoba provozující webové stránky nebo blog jako koníček“ (tamtéž, bod 116).

180. V projednávaném případě Soud poznamenává, že „zed“ stěžovatele na Facebooku není srovnatelná s „velkým profesionálně řízeným internetovým zpravodajským portálem provozovaným na komerčním základě“, navzdory argumentaci žalované vlády (...). Ačkoli není pochyb o tom, že náleží do kategorie „jiných fór na internetu, kde mohou být šířeny komentáře třetích osob“, jak bylo formulováno ve věci Delfi AS proti Estonsku (cit. výše, bod 116), specifické aspekty projednávaného případu vedou Soud k tomu, aby k této otázce přistupoval ve světle „povinností a odpovědnosti“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy, které je třeba přičíst politikům, když se rozhodnou využívat sociální média k politickým účelům, zejména k dosažení volebních cílů, tím, že na internetu otevřou veřejně přístupná fóra, kde mohou být uveřejňovány reakce a komentáře uživatelů. Stěžovatel nebyl pouhou soukromou osobou a sám zdůraznil, že tento účet používal jako místní radní (...) pro politické účely a v souvislosti s volbami (...). Soud navíc podotýká, že stěžovatel není pouze profesionálem v oblasti politiky, ale také měl určité odborné znalosti v oblasti digitálních služeb. Webové stránky radnice v Beaucaire obsahují stránku, na níž je stěžovatel představen jako starosta a na níž je výslovně uvedeno, že ve svém „profesním životě“ byl zodpovědný za „internetovou strategii FN ... po dobu 7 let“ (...).

181. Soud nejprve poznamenává, že původní příspěvek stěžovatele na jeho „zdi“ na Facebooku neobsahoval žádné urážlivé výrazy a nevzbuzuje z tohoto důvodu žádné pochybnosti (...). Vnitrostátní orgány mu vytýkaly pouze to, že nebyl dostatečně ostražitý a nereagoval na některé komentáře uveřejněné třetími osobami.

182. Kromě toho upozorňuje, že odpovědnost za činy spáchané třetími osobami se může lišit v závislosti na technikách moderace nebo prověřování, které používají uživatelé internetu, kteří jsou označováni za „tvůrce“ a kteří pouze používají sociální sítě nebo účty pro nekomerční účely. V této otázce nepanuje mezi členskými státy shoda (...).

183. Soud je však toho názoru, že uplatnění odpovědnosti osoby jako „tvůrce“ ve smyslu § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982 v zásadě nepůsobí žádné potíže, pokud existují záruky při rozložení této odpovědnosti, která má být uplatněna v rámci sdílené odpovědnosti mezi různými subjekty, jako je tomu v případě provozovatelů webových platforem.

184. Vzhledem k tomu, že se internet stal jedním z hlavních prostředků, jehož prostřednictvím jednotlivci vykonávají své právo na svobodu projevu (viz body 158 a násl. výše), má Soud za to, že zásahy do výkonu tohoto práva je třeba zkoumat obzvláště pečlivě, neboť mohou mít odrazující účinek, který s sebou nese riziko autocenzury. Nicméně identifikace takového rizika nesmí zastínit existenci jiných nebezpečí pro výkon a požívání základních práv a svobod, zejména nebezpečí plynoucích z protiprávních, pomlouvačných, nenávistných nebo násilí podněcujících výroků, které se mohou šířit jako nikdy předtím (viz body 161 a 162 výše). Z tohoto důvodu musí být v zásadě zachována možnost jednotlivců, kteří si stěžují na pomlouvačné nebo jiné druhy protiprávních projevů, podat žalobu na určení odpovědnosti, aby představovala účinný prostředek nápravy tvrzených porušení (viz, *mutatis mutandis*, Delfi AS proti Estonsku, cit. výše, bod 110).

185. Soud poznamenává, že v rozhodné době neměl majitel účtu na Facebooku používaného k

nekomerčním účelům plnou kontrolu nad správou komentářů. Kromě toho, že nebyl k dispozici žádný automatický proces filtrace – ačkoli bylo možné zamezit veřejnému přístupu (...) – účinné sledování všech komentářů, zejména v případě velmi populárního účtu, by vyžadovalo dostupnost nebo využití významných, ne-li rozsáhlých zdrojů. Nicméně vynětí tvůrce obsahu z veškeré odpovědnosti by mohlo umožnit nebo podpořit jejich zneužívání, a to včetně nenávistných projevů a výzev k násilí, ale také manipulací, lží a dezinformací. Podle Soudu sice profesionální subjekty, které vytvářejí sociální sítě a zpřístupňují je ostatním uživatelům, nutně mají určité povinnosti (...), ale měla by existovat dělba odpovědnosti mezi všechny zúčastněné subjekty, která by v případě potřeby umožnila odstoupnout míru odpovědnosti a způsob jejího přičítání každému z nich podle objektivních okolností.

186. Soud dále podotýká, že francouzské právo je v souladu s tímto přístupem, neboť v případě „tvůrce“ stanoví sdílenou odpovědnost za podmínek uvedených v posledním odstavci § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982, zatímco v případě provozovatelů webových platforem ve smyslu zákona ze dne 21. 6. 2004 – jedním z příkladů je Facebook – zůstává odpovědnost omezená, jak potvrdila Ústavní rada ve svém rozhodnutí č. 2004-496 DC ze dne 10. 6. 2004 (...).

187. Vnitrostátní soudy v tomto případě navíc poukázaly na stěžovatelův status politika a vyvodily, že mu z toho plynula zvláštní povinnost (...). Je jistě pravda, že politik má obecně povinnosti a odpovědnost (viz judikatura shrnutá v bodech 150–151 a 153 výše), a navíc platí, že určitý stupeň známosti a reprezentativnosti nutně dodává slovům nebo činům této osoby určitou váhu a autoritu. Vzhledem ke zvláštnímu statusu a postavení politika ve společnosti je pravděpodobnější, že bude ovlivňovat voliče, nebo je dokonce přímo či nepřímo nabádat k zaujímání postojů a jednání, která se mohou ukázat jako protiprávní, což vysvětluje, proč od něj lze očekávat „o to větší ostražitost“, abychom použili slova odvolacího soudu v Nîmes (...).

188. Soud nicméně zdůrazňuje, že tento závěr nelze chápat tak, že by znamenal překonání principů zavedených v jeho dosavadní judikatuře (viz body 146–147 výše). Ačkoli tedy lze od stěžovatele vyžadovat zvláštní povinnosti z důvodu jeho postavení politika, tento požadavek je neoddělitelný od principů týkajících se práv, která jsou s tímto postavením spojena, a odvolací soud v Nîmes mohl na tyto principy vhodně odkázat, aby podpořil své odůvodnění. Teprve po řádném zohlednění těchto principů je možné, aby vnitrostátní soudy, pokud to odůvodňují jim předložené skutečnosti a pokud jejich rozhodnutí obsahuje odpovídající odůvodnění, založily své rozhodnutí na tom, že svoboda politického projevu není absolutní a že ji smluvní stát může podrobit určitým „omezením“ nebo „sankcím“ (viz body 148 a násl. výše).

189. Skutečností zůstává, že stěžovatel používal svůj účet na Facebooku jako místní radní a pro politické účely během volební kampaně, s níž napadené komentáře přímo souvisely (viz bod 180 výše). S odkazem na svou judikaturu v těchto věcech Soud znovu připomíná, že vnitrostátní orgány jsou lépe než on sám schopny pochopit a posoudit specifické společenské problémy, kterým čelí v konkrétních komunitách a kontextech, nebo pravděpodobný dopad určitých činů, o nichž mají rozhodovat (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 25. 11. 1996, Wingrove proti Spojenému království, č. 17419/90, bod 63; a rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 3. 3. 2015, Maguire proti Spojenému království, č. 58060/13, bod 54). V okolnostech projednávaného případu Soud, odkazující na svůj dřívější závěr, že obsah komentářů uveřejněných na stěžovatelově „zdi“ byl zjevně protiprávní (viz body 169–177 výše), má za to, že trestní soud a odvolací soud v Nîmes byly nejlépe způsobilé posoudit skutkové okolnosti s ohledem na obtížný místní kontext a jejich přiznaný politický rozměr (viz bod 176 výše). Soud proto plně souhlasí se závěrem senátu, že výrazy použité ve sporných komentářích jasně podněcovaly k nenávisti a násilí vůči osobě z důvodu jejího náboženského vyznání, což nelze zakrýt ani bagatelizovat volebním kontextem či přáním diskutovat o místních problémech (viz bod 88 rozsudku senátu).

(ii) Kroky podniknuté stěžovatelem

190. Soud v první řadě podotýká, že není pochyb o tom, že by byla žádoucí minimální míra následné moderace nebo automatického filtrování, aby bylo možné co nejrychleji identifikovat zjevně protiprávní komentáře a zajistit jejich smazání v přiměřené době, a to i v případě, že nedošlo k žádnému oznámení ze strany poškozeného, ať už tak učiní sám provozovatel webové platformy (v tomto případě Facebook), který vystupuje jako profesionální subjekt, jenž vytváří a poskytuje sociální síť svým uživatelům, nebo majitel účtu, který platformu využívá k publikování vlastních článků nebo názorů, přičemž umožňuje ostatním uživatelům přidávat své komentáře. S odkazem na principy, které vyplývají z jeho judikatury (viz body 158 a násl. výše), Soud zdůrazňuje skutečnost, že se majitel účtu nemůže dovolávat práva na beztrestnost při používání elektronických zdrojů zpřístupněných na internetu a že taková osoba má povinnost jednat v mezích chování, které od ní lze rozumně očekávat (viz také bod 185 výše).

191. V tomto případě žádný předpis nevyžadoval automatické filtrování komentářů a na Facebooku neexistovala praktická možnost předchozího moderování obsahu (...). Vystává tedy otázka, jaké kroky měl - nebo mohl - stěžovatel rozumně podniknout jako „tvůrce“ ve smyslu § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982.

192. V této souvislosti Soud nejprve připomíná, že stěžovatel ve svém původním příspěvku neuvedl žádné sdělení, které by mohlo představovat nenávistný projev nebo výzvu k násilí (...).

193. Dále poznamenává, že se stěžovatel mohl svobodně rozhodnout, zda přístup na „zed“ svého účtu na Facebooku umožní, či nikoliv. Vnitrostátní soudy proto vzaly v potaz skutečnost, že se rozhodl zpřístupnit ji veřejně na základě své volby; odvolací soud v Nîmes z toho vyvodil, že „[tím] povolil svým přátelům uveřejňovat na ní komentáře“ (...). Soud s tímto konstatováním sice souhlasí, ale má za to, že mu toto rozhodnutí samo o sobě nelze vytýkat, neboť se jednalo o technický prostředek, který mu platforma poskytla a který mu jako politikovi a kandidátovi ve volbách umožnil komunikovat s voliči. Nicméně s ohledem na tehdejší místní a volební napětí (viz zejména bod 176 výše) tato možnost zjevně nebyla bez potenciálně vážných důsledků, čehož si stěžovatel musel být za daných okolností vědom. Soud proto považuje za legitimní rozlišovat, jak to učinily vnitrostátní soudy, mezi omezením přístupu na facebookovou „zed“ pro určité osoby a jejím zpřístupněním široké veřejnosti. V druhém případě si každý, a tedy zejména politik se zkušeností s komunikací s veřejností, musí být vědom zvýšeného rizika nepřiměřených a nemístných výroků, které by se mohly vyskytnout a nevyhnutelně stát viditelnými pro širší publikum. To je bezpochyby významný skutkový prvek, který přímo souvisí s vědomou volbou stěžovatele, který byl - jak již Soud zdůraznil - nejen politikem vedoucím předvolební kampaň, ale také profesionálem v otázkách online komunikační strategie (...).

194. Soud dále připomíná, že používání sociální sítě Facebook bylo podmíněno přijetím určitých podmínek stanovených touto sociální sítí, zejména podmínek uvedených v „Prohlášení o právech a povinnostech“, kterých si stěžovatel musel být vědom (...). Dále poznamenává, že ačkoli každý uživatel Facebooku musí individuálně dbát na dodržování provozních pravidel, stěžovatel nicméně považoval za vhodné upozornit své „přátele“ na nutnost zajistit, aby jejich poznámky zůstaly v souladu se zákonem, neboť jim uveřejnil zprávu, v níž je žádal, aby „byli opatrní s obsahem [svých] komentářů“ (...), čímž zjevně prokázal, že si byl přinejmenším vědom problémů, které vyvolaly některé komentáře na jeho „zdi“. Velký senát se fakticky ztotožňuje se závěrem senátu, že stěžovatel tuto varovnou zprávu uveřejnil, aniž by napadené komentáře smazal, a především aniž by si dal tu práci, aby zkontroloval, resp. nechal zkontrolovat obsah komentářů, které byly v té době veřejně přístupné (viz bod 97 rozsudku senátu). Absence takové minimální kontroly se zdá být o to obtížněji vysvětlitelná, když hned následujícího dne byl stěžovatel informován S. B. o své konfrontaci s Leilou T. (...), a byl tak bezpochyby informován o problémech, které by mohly být způsobeny dalšími

komentáři.

195. Pokud jde konkrétněji o napadené komentáře, Soud souhlasí s analýzou, kterou provedl senát ohledně komentáře S. B., když konstatoval, že byl „okamžitě stažen jeho autorem, a to méně než dvacet čtyři hodin po jeho uveřejnění [a že], za předpokladu, že stěžovatel měl skutečně čas a možnost se s tímto komentářem seznámit před jeho smazáním, (...) požadovat po něm, aby jednal ještě bezodkladněji, s přihlédnutím k tomu, že vnitrostátní orgány [nebyly] schopny prokázat existenci takové povinnosti ve světle konkrétních okolností případu, by znamenalo požadovat nepřiměřenou a neproveditelnou reakci.“

196. Komentář S. B. je však pouze jedním z prvků, které je třeba v tomto případě zohlednit při zkoumání všech skutků vytykaných stěžovateli vnitrostátními orgány. Stěžovatel byl ve skutečnosti stíhán a nakonec odsouzen nikoli kvůli výrokům S. B. nebo L. R., ale proto, že nepřistoupil k urychlenému odstranění všech protiprávních komentářů, které tito autoři uveřejnili na jeho „zdi“ na Facebooku. Tyto komentáře navíc na sebe nenavazovaly pouze chronologicky. Zdaleka se nejednalo jen o „systém interaktivních monologů“, jak naznačuje stěžovatel (...), ale reagovaly na sebe a vzájemně se doplňovaly v návaznosti na původní příspěvek stěžovatele, jak o tom svědčí zejména systematické odkazy na F. P., politického oponenta stěžovatele, ve zprávách uveřejněných jak S. B., tak L. R. Pro Soud se tedy nejednalo o pouhé diskusní vlákno, ale zjevně o formu probíhajícího dialogu, který představoval koherentní celek, a pro vnitrostátní orgány bylo důvodné jej jako takový uchopit.

197. Z výše uvedeného lze podle Soudu rovněž dovodit, že smazání výroků S. B. jejich autorem do 24 hodin po jejich uveřejnění nepostačuje k vyloučení odpovědnosti stěžovatele ve vztahu k Leile T., která uplatnila svůj občanskoprávní nárok v trestním řízení. Soud v této souvislosti poznamenává, že odvolací soud v Nîmes svým rozsudkem ze dne 18. 10. 2013 potvrdil rozsudek trestního soudu, pokud jde o jeho občanskoprávní výrok ve prospěch Leily T., když k částce 1 000 EUR přiznané v prvním stupni za nemajetkovou újmu přiznal stejnou částku jako náhradu nákladů, které jí vznikly v odvolacím řízení. Je sice pravda, že S. B. neprodleně smazal svůj komentář, který jako jediný odkazoval přímo na Leilu T., k tomuto smazání však došlo až poté, co L. R. uveřejnil další komentáře, které opakovaly komentáře S. B. a přispívaly tak k témuž diskurzu, a tedy v něm pokračovaly. Jak již Soud uvedl, původní příspěvek stěžovatele nejenže zahájil dialog, ale měl také důsledky, které přesahovaly rámec tohoto příspěvku, a to z důvodu samotné povahy sociálních sítí na internetu (viz body 161 a násl. výše). Tato forma pokračujícího dialogu, který tvoří souvislý celek (viz bod 196 výše), proto odůvodňovala skutečnost, že stěžovateli bylo uloženo zaplatit určité částky Leile T., ačkoli komentář S. B. v reakci na jeho původní příspěvek byl smazán. S ohledem na výše uvedené tedy Soud konstatuje, že odvolací soud v Nîmes mohl na základě úvahy, která nebyla ani svévolná, ani zjevně nepřiměřená, dospět k závěru, že smazání příspěvku S. B. již proto nemohlo zvrátit důsledky pro Leilu T. Je třeba zdůraznit, že trestní a občanskoprávní odpovědnost stěžovatele nebyla uplatněna na základě jakéhokoli konkrétního komentáře posuzovaného izolovaně.

198. Soud v této souvislosti připomíná, že jeho úkolem při výkonu kontrolní pravomoci není nahradit příslušné vnitrostátní orgány, které navíc disponují prostorem pro uvážení, na nějž nyní preambule Úmluvy výslovně odkazuje poté, co dne 1. 8. 2021 vstoupil v platnost Protokol č. 15, ale spíše přezkoumat slučitelnost rozhodnutí, která vydaly na základě svého prostoru pro uvážení, s čl. 10, což zahrnuje posouzení napadeného zásahu ve světle všech okolností případu.

199. Soud dále uvádí, že vnitrostátní soudy vydaly odůvodněná rozhodnutí a postupovaly na základě přiměřeného posouzení skutkového stavu, přičemž konkrétně zkoumaly otázku, zda si byl stěžovatel vědom protiprávních komentářů uveřejněných na jeho „zdi“ na Facebooku. Zatímco rozsudek trestního soudu pouze konstatoval, že stěžovatel umožnil svým „přátelům“ přístup na svou „zed“ a že napadené komentáře, které byly „stále viditelné ke dni 6. 12. 2011“ (...), neodstranil, aniž by se

snažil zjistit, zda o nich v dané době skutečně věděl – což je otázka, která však směřuje k jádru věci – rozsudek odvolacího soudu poskytl další skutkové objasnění (...), a sice skutečnost, že stěžovatel v průběhu vyšetřování uvedl, že se na svůj účet díval každý den; že nesmazal komentář S. B.; skutečnost, že ho S. B. informoval, že byl po uveřejnění svého komentáře konfrontován Leilou T.; a konečně skutečnost, že stěžovatel odůvodnil svůj postoj tvrzením, že napadené komentáře byly v souladu se svobodou projevu.

200. Co se týče konkrétněji zjištění, že si stěžovatel svůj účet prohlížel denně, je pravda, že stěžovatel vyšetřovatelům rovněž sdělil, že komentářů uveřejněných na jeho „zdi“ bylo příliš mnoho na to, aby je mohl pravidelně číst, vzhledem k počtu „přátel“ – více než 1 800 – kteří mohli komentáře uveřejňovat dvacet čtyři hodin denně (...). Vnitrostátní soudy nepovažovaly za nutné své rozhodnutí v této otázce odůvodnit, přestože se jednalo o klíčovou otázku pro účely posouzení věrohodnosti stěžovatelových tvrzení z hlediska počtu komentářů skutečně uveřejněných na jeho „zdi“ na Facebooku v reakci na jeho původní příspěvek, aby bylo možné posoudit, zda od něj bylo možné rozumně očekávat, že obsah komentářů přezkoumá a případně je smaže. Soud nicméně podotýká, že během jednání před Soudem žalovaná vláda upřesnila, aniž by jí to stěžovatel vyvrátil, že v reakci na jeho příspěvek ze dne 24. 10. 2011 se objevilo přibližně patnáct komentářů (...). Otázka obtíží způsobených potenciálně nadměrnou návštěvností účtu politika a prostředků potřebných k zajištění jeho účinné kontroly, kterou slovenská vláda ve svých připomínkách názorně uvedla (...), tedy v projednávaném případě zjevně nevyvstává.

201. Soud navíc shledává, že určitý stupeň známosti a reprezentativnosti nutně dodává slovům, činům nebo opomenutím dotyčné osoby určitou váhu a autoritu. Je proto vhodné přistoupit k analýze proporcionality založené na míře odpovědnosti, kterou lze takové osobě přičíst: Soukromá osoba omezené známosti a reprezentativnosti bude mít méně povinností než místní politik a kandidát ve volbách do místní samosprávy, který zase bude zatížen méně než národní osobnost, pro kterou budou požadavky nutně ještě vyšší, a to z důvodu váhy a rozsahu, který je přisuzován jejím slovům, a prostředků, k nimž bude mít větší přístup, aby mohla účinně zasahovat na platformách sociálních médií (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 5. 5. 2022, Mesić proti Chorvatsku, č. 19362/18, bod 104; a Melike proti Turecku, cit. výše, bod 51).

(iii) Možnost uplatnit odpovědnost autorů namísto stěžovatele

202. Soud předně odkazuje na svá zjištění týkající se zákonnosti zásahu (viz body 129–139 výše), z nichž jasně vyplývá, že jednání, z něhož byl stěžovatel obviněn, bylo jednak odlišné od jednání autorů protiprávních komentářů, jednak se řídilo odlišným režimem odpovědnosti, který souvisel se specifickým a autonomním postavením „tvůrce“ ve smyslu § 93-3 zákona č. 82-652 ze dne 29. 7. 1982, které s sebou neslo určité povinnosti. Zejména zdůrazňuje, že stěžovatel neprokázal, že by výklad tohoto ustanovení a jeho použití vnitrostátními soudy byly jakkoli svévolné nebo zjevně nepřiměřené (viz bod 139 výše).

203. Zadruhé, velký senát souhlasí se závěrem senátu, že stěžovatel nebyl stíhán namísto S. B. a L. R., kteří byli rovněž odsouzeni a potrestáni (viz bod 100 rozsudku senátu). V důsledku toho v projednávané věci nevyvstávají žádné otázky týkající se anonymity na internetu a identifikace autorů, jak je Soud zkoumal ve věci Delfi AS proti Estonsku (cit. výše, body 147–151).

204. Závěrem dále poznamenává, že až na některé velmi vzácné výjimky (...) se mezinárodněprávní dokumenty nezabývají otázkou, zda by měli být postihováni autoři namísto zprostředkovatelů, zejména pokud zprostředkovatelé nejsou profesionálními subjekty v oblasti digitálních služeb, které vykonávají činnost na internetu za účelem dosažení zisku, ale jednotlivci, jako je současný stěžovatel, kteří využívají sociální sítě nebo jiné typy online fór, na nichž mohou být uveřejňovány komentáře třetích osob.

(iv) Důsledky vnitrostátního řízení pro stěžovatele

205. Soud v první řadě podotýká, že i v případě občanskoprávních opatření může mít přičítání odpovědnosti za komentáře třetích osob negativní důsledky pro komentářovou sekci internetového portálu a může mít odrazující účinek na svobodu projevu na internetu (viz Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, cit. výše, bod 86; a Pihl proti Švédsku, cit. výše, bod 35), přičemž tento účinek může být obzvláště poškozující pro nekomerční internetové stránky (viz Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, cit. výše, bod 86). V případech trestní odpovědnosti, která musí být přizpůsobena a přiměřená závažnosti výroků, lze tedy takové důsledky pro svobodu projevu považovat za potenciálně ještě zesílené [viz zejména vyjádření české vlády, bod 117, a Doporučení CM/Rec (2022) 16, bod 61 s jeho přílohou, (...)].

206. Soud si je vědom toho, že odsouzení za trestný čin může mít, jak tvrdí stěžovatel a někteří vedlejší účastníci, odrazující účinky pro uživatele Facebooku, jiných sociálních sítí nebo diskusních fór (...). Avšak i když existuje posun ve prospěch dekriminlizace pomluvy (viz mimo jiné Doporučení 1814 (2007) Parlamentního shromáždění Rady Evropy k tomuto tématu), nevztahuje se to na nenávistné projevy nebo výzvy k násilí. V příloze Doporučení CM/Rec (2022)16 Výbor ministrů naopak navrhuje rozlišování podle závažnosti nenávistných projevů, aniž by bylo vyloučeno uplatnění trestního práva (...).

207. Soud dále připomíná, že uložení trestu odnětí svobody za trestný čin v oblasti politických projevů může být slučitelné se svobodou projevu zaručenou čl. 10 Úmluvy, avšak pouze za výjimečných okolností, zejména v případě nenávistných projevů nebo podněcování k násilí (viz Otegi Mondragon proti Španělsku, cit. výše, bod 59; a Féret proti Belgii, cit. výše, body 34 a 80; viz také, pokud jde o svobodu projevu novinářů, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 12. 2004, Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku, č. 33348/96, bod 115). Kromě toho, i když se peněžitý trest v určité výši může zdát vzhledem k okolnostem přísný, je třeba jej posuzovat s ohledem na skutečnost, že v zásadě mohlo dojít k uložení trestu odnětí svobody (viz výše citovaná rozhodnutí o přijatelnosti Le Pen proti Francii; a rozsudek Soulas a ostatní proti Francii, bod 46).

208. V projednávaném případě Soud poznamenává, že v rozhodné době byl maximální trest, který stěžovateli hrozil, jeden rok odnětí svobody a peněžitý trest ve výši 45 000 EUR (...). V prvním stupni mu však byl uložen pouze peněžitý trest ve výši 4 000 EUR, který odvolací soud snížil na 3 000 EUR, spolu se zaplacením 1 000 EUR Leile T. na náhradu nákladů řízení (...). Kromě toho, jak správně poznamenal senát, pro stěžovatele nevyplynuly žádné další důsledky (viz bod 103 rozsudku senátu). Soud zejména poznamenává, že stěžovatel netvrdil, že by byl následně nucen změnit své chování nebo že by jeho odsouzení mělo odrazující účinek na výkon jeho svobody projevu či jakýkoli negativní dopad na jeho další politickou kariéru a vztahy s voliči. Jeho odsouzení trestním soudem, které potvrdil odvolací soud v Nîmes dne 18. 10. 2013, mu navíc nebránilo v tom, aby byl v roce 2014 zvolen starostou města Beaucaire nebo aby nadále vykonával své povinnosti pro svou politickou stranu (...).

(c) Závěr

209. S ohledem na výše uvedené, na základě posouzení konkrétních okolností projednávaného případu a s ohledem na prostor pro uvážení poskytnutý žalovanému státu, Soud konstatuje, že rozhodnutí vnitrostátních soudů byla založena na relevantních a dostatečných důvodech, a to jak pokud jde o odpovědnost přičítanou stěžovateli jako politikovi za protiprávní komentáře uveřejněné v předvolebním období na jeho facebookové „zdi“ třetími osobami, které byly samy identifikovány a stíhány jako spolupachatelé, tak pokud jde o jeho odsouzení. Napadený zásah lze proto považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“.

210. Nedošlo tedy k porušení čl. 10 Úmluvy.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

Třinácti hlasy proti čtyřem *rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 10 Úmluvy.

(...)

Souhlasné stanovisko soudce Kūrise (shrnutí)

Soudce Kūris vyzdvihl potřebu náležitě zohlednit konkrétní okolnosti, za nichž se události projednávané věci odehrály – jejich čas, místo, jakož i politicky a společensky citlivý kontext. Přitom není pochyb, že k tomuto posouzení mají mnohem lepší předpoklady vnitrostátní soudy. Přesto vyjádřil určité znepokojení nad zákonnou úpravou tzv. kaskádovité trestní odpovědnosti, neboť tato vytváří předpoklady pro paušální postih majitelů účtů na sociálních sítích za jakoukoliv „nedostatečnou péči“. Připustil však, že Soud není povolán k hodnocení této úpravy *in abstracto*.

Nesouhlasné stanovisko soudce Ravaraniho (shrnutí)

Jádrem nesouhlasného stanoviska soudce Ravaraniho bylo zahrnutí komentáře S. B. do rozsahu trestní odpovědnosti stěžovatele. Tento závěr učinila většina na základě konstatování, že stěžovatel svým původním příspěvkem zahájil pokračující dialog, tvořící souvislý celek, který vzhledem k povaze sociálních sítí překračoval rámec tohoto příspěvku. Podle Ravaraniho nicméně není zřejmé, na čem se toto tvrzení zakládá, neboť autoři ve skutečnosti na své komentáře neodpovídali. Stěžovateli ani nebylo možné ve vztahu ke komentáři S. B. vytýkat žádné opomenutí, neboť komentář smazal sám jeho autor den po jeho uveřejnění. Domnívá se proto, že závěr většiny je v tomto směru nepřijatelným rozšiřováním trestní odpovědnosti mezinárodním soudem.

Nesouhlasné stanovisko soudce Bošnjaka (shrnutí)

Soudce Bošnjak nesouhlasí především s většinovým závěrem, že odsouzení stěžovatele na základě použité vnitrostátní úpravy bylo předvídatelné. S ohledem na logiku tzv. kaskádovité odpovědnosti má totiž za to, že dotčená zákonná úprava podmiňuje stíhání tvůrce webového obsahu absencí autora. Přiznává sice, že zákon předpokládá možnost současného stíhání vydavatele a autora (jako spolupachatele), avšak žádné podobné řešení nepředpokládá pro souběh tvůrce a autora. Absenci tohoto explicitního ustanovení překonává většina odkazem na judikaturu vrcholných vnitrostátních soudů. Soudce Bošnjak nicméně podotýká, že z poskytnutého přehledu rozhodovací praxe vnitrostátních soudů se nepodává jediný příklad, kdy by soud konstatoval možnost stíhat a odsoudit tvůrce, i když byl stíhán i autor. Naopak poukazuje, že judikatura, na kterou se většina odvolává, není v okolnostech projednávaného případu zjevně relevantní, neboť se zabývá jinými právními otázkami. Z těchto důvodů se domnívá, že trestní odsouzení stěžovatele po boku S. B. a L. R. nebylo předvídatelné, a proto nebylo stanoveno zákonem ve smyslu čl. 10 Úmluvy.

Společné nesouhlasné stanovisko soudců Wojtyczeka a Zūnda (shrnutí)

Ústředním bodem jejich odlišného stanoviska je přesvědčení, že francouzské právo platné v rozhodné době nenaplněovalo dostatečně kritérium předvídatelnosti.

Rozhodnutí většiny vytýkají extenzivní výklad a používání analogie v neprospěch obviněného. Současně konstatoují, že předvídatelnost zákonného ustanovení by měla být posuzována z pohledu průměrné osoby, které je toto ustanovení určeno. A ačkoliv se velký senát v řadě bodů svého

rozhodnutí odkazuje na postavení stěžovatele jako profesionála v oblasti politiky a internetové komunikace, je třeba podle jejich názoru vnímat, že právní úprava použitelná v tomto případě byla určena „všem“, nikoliv pouze profesionálům. Proto mělo být podle jejich názoru při posuzování přiměřenosti zásahu a kvality použitelného vnitrostátního práva uplatněno měřítko běžného člověka.

Definice předmětného trestného činu ve vnitrostátním právu je roztržena mezi různé legislativní nástroje, právní úprava operuje s pojmy jako „vydavatel“ a „tvůrce“, aniž by byl vymezen vztah mezi nimi. Za těchto okolností lze jen stěží tvrdit, že průměrný občan bude schopný s dostatečnou jistotou seznat, která jednání a opomenutí zakládají jeho trestní odpovědnost a jaký režim se na tuto odpovědnost vztahuje. Proto vyjadřují přesvědčení, že zásah do svobody projevu stěžovatele neměl právní základ, který by splňoval všechna kritéria předvídatelnosti.

(Zpracoval: Mgr. Patrik Provaník)